

Universitätsbibliothek Wuppertal

M. Tvllii Ciceronis Opera Omnia

Cicero, Marcus Tullius

Basileæ, MDCLXXXII

Philippica VI

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-1133](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-1133)

M. TULLII CICERONIS
M. TULLII CICERONIS
IN

M. ANTONIVM AD QVIRITES,
PHILIPPICA SEXTA.

ORATIO QVADRAGESIMA OCTAVA.

SYNOPSIS.

Docet populum quid altum sit in senatu adversus Antonium: & eum hortatur ad bellum Antonio inferendum.

UDITA vobis esse arbitror, Quirites, quae sint acta in senatu, quae fuerit cuiusque sententia. res enim ex Kal. Jan. agitata, paulo ante confecta est: minus quidem illa severè, quam decuit, non tamen omnino dissolutè. mora est allata bello, non causa sublata. Quamobrem, quod quaesivit à me P. Apulejus, homo & multis officiis mihi, & summa familiaritate conjunctus, & vobis amicissimus, ita respondebo, ut ea, quibus non interfuisitis, nosse possitis. Causa fortissimis, optimisque consulis Kalendis Januar. de re- pub. primum referendi fuit ex eo, quod xiiii. Kalendas Jan. senatus me auctore decrevit. Eo die primum, Quirites, fundamenta iacta sunt reip. Fuit enim longo intervallo àta liber senatus, ut vos aliquando liberi essetis. Quo quidem tempore, etiam si ille dies vitæ finem mihi allaturus esset, satis magnum ceperam fructum, cum vos uni versi una mente, atque voce iterum à me conservatam esse rem- proclamastis. Hoc vestro iudicio tanto, tamque praclaro excitatus, ita Kalendis Jan. veni in senatum, ut meminissem, quam personam impositam à vobis sustinerem. Itaque bellum nefarium illatum reipub. cum viderem, nullam moram interponendam insequendi M. Antonium paravi: hominemque audacissimum, qui multis nefariis rebus ante commissis, hoc tempore imperatorem populi Romani oppugnaret, coloniam vestram fideissimam, fortissimamque obsideret, bello censui persequendum: rutilam esse decerni, iustitiam edici, saga sumi, dixi placere: quo omnes acriter, graviusque incumberent ad ulciscendas reip. iniurias, si omnia gravissimi belli insignia suscepta à senatu viderent. Itaque hac sententia, Quirites, sic per triduum valuit, ut, quamquam discessio facta non esset, tamen, praeter paucos, omnes mihi assensuri viderentur. Hodierno autem die, nescio qua objecta re, remisit senatus fuit, nam plures eam sententiam securi sunt, ut, quantum senatus auctoritas, vestraque consensus apud Antonium valiturus esset, per legatos experiremur. Intelligo, Quirites, à vobis hanc sententiam repudiari: neque iniurias ad quem enim legatos? ad eumne, qui pecunia publica dissipata, atque effusa, per vim, & contra auspicia impositis populo Rom. legibus, fugata concione, obsessis senatu, ad opprimendum reipub. Brundisio legiones à se esserit? ab his relictus cum latronum manu in Galliam irruerit? Bru-

tum oppugnet? Mutinam circumfedeat? quae vobis potest cum hoc gladiatore conditioni, aequitatis, legatum esse communitas? Quamquam, Quirites, non est illa legatio, sed denuntiatio belli, nisi paruerit. ita enim est decretum, ut si legati ad Hannibalem mitterentur, mittuntur enim qui nuntient, ne oppugnet consulem designatum, ne Mutinam obsideat, ne provinciam depopuletur, ne delectus habeat; sit in senatus, populi que Rom. potestate. Facile verò huic denuntiationi parbit, ut in patrum conscriptorum, atque in vestra potestate sit, qui in sua numquam fuerit! Quid enim ille umquam arbitrio suo fecit, semper contractus, quò libido rapuit, quò levitas, quò furor, quò violentia? semper cum duo dissimilia genera tenuerunt, lenonum, & latronum: ita domesticis stupris, forensibus patricidis delectatur, ut mulieri citius avarissimae paruerit, quam senatu, populoque Rom. Itaque quod paulo ante feci in senatu, faciam apud vos. testificor, denuntio, ante praedico, nihil M. Antonium eorum, quae sunt legati mandata, facturum: vastaturum agros, Mutinam obsessurum, delectus, quò possit, habiturum. is est enim ille, qui semper senatus iudicium, & auctoritatem, semper voluntatem vestram, potestatemque contemserit. An ille id faciat, quòd paulo ante decretum est, ut exercitum citra flumen Rubiconem, qui finis est Galliae, educeret, dum ne propius urbem Romam CC. mill. admoveret? huic denuntiationi ille pareat? ille se fluvio Rubicone CC. mill. circumscriptum esse patiat? non in est Antonium, nam si esset: non commisisset, ut ei senatus, tamquam Hannibali initio belli Punici, denuntiaret, ne oppugnaret Saguntum. Quòd verò ita advocatur à Mutina, ut ab urbe, tanquam pestifera flamma, arceatur, quam habet ignominiam? quòd iudicium senatus? Quid, quòd à senatu dantur mandata legatis, ut D. Brutum, militesque eius adeant, iisque demonstrant, sua in temp. merita, beneficiaque eorum grata esse senatu, populoque Romano, eisque eam rem magnae laudi, magnoque honori fore? passurumne censetis Antonium introire Mutinam legatos? exire inde tuto? numquam patietur, mihi credite novi violentiam, novi impudentiam, novi audaciam, nec verò de illo, sicut de homine aliquo debemus, sed ut de importunissima bellua cogitare. Quae cum ita sint, non omnino dissolutum est, quòd decrevit senatus. habet atrocitatis aliquid legatio: utinam nihil haberet more nam cum P. L. R. I. S. Q. V. E. in reb. gerendis tarditas, & procrastina-

Genera tenuerunt, lenonum & latronum: ita, &c.] Est à mss. Ferraril, etiam adscitur Palatinus. Vulgati tamen prius, genera lenonum & latro-

um, ita, &c. delectatur nihil forte pejus, alterum tamen arripere Manutius & Lambinus.

his odiosa est: tum hoc bellum indiget celeritatis. succurrendum est D. Bruto: omnes undique copias colligendæ: & horam exhibere nullam in tali cive liberando sine scelere non possumus. An ille non potuit, si Antonium consulens, si Galliam Antonii provinciam iudicasset, legiones Antonio, & provinciam tradere? domum redire? triumphare, primus in hoc ordine esse, quo ad magistratum iniret, & sententiam dicere, quid negotii fuit? Sed, cum se Brutum esse meminisset, vestraque libertati natum non otio suo: quid egit aliud, nisi ut parè corpore suo Gallia prohiberet Antonium? Ad hunc utrumque legatos, an legiones ire oportebat? Sed præterita omittamus. Propere legati, quod video esse facturos, vos saga parate. est enim ita decretum, ut, si ille auctoritas senatus non paruisse, ad saga iretur: ibitur: non parebit: nos amissos tot dies rei gerendæ queremus. Non metuo, Quirites, ne cum audierit Antonium, me hoc in senatu, & in conelone confirmasse, numquam illum futurum in senatus potestate, refellendi mei causa, ut ego nihil vidisse videar, vercat se, senatus pareat. numquam faciet: non inuidebit huic mex gloriæ: malet, me sapientem à vobis, quam se modestum existimari. Quid? ipse si velit, num etiam L. fratrem passurum arbitramur? nuper quidem dicitur ad Tibur, ut opinor, eum ei labare M. Antonius videretur, mortem fratri esse minitatus. Etiamne ab hoc mirillone Asiatico senatus mandata, legatorum verba audientur? nec enim secerni à fratre poterit, tanta præsertim auctoritate. nam hic inter illos Africanus est: pluris habetur, quam L. Trebellius, pluris, 3 quam T. Plancus, adolegens nobilis: qui omnibus sententis maximo vestro plausu condemnatus, nescio quomodo se coniecit in turban, atque ita moestus rediit, ut retractus, non reversus videretur: sic contemnit, tamquam si illi aqua, & igni interdiclum sit, aliquando negat ei locum esse oportere in curia, qui incenderit curiam. Nam Trebellium valde jam diligit: oderat tunc, cum ille tabulis novis adversabatur: jam fert in oculis, postquam ipsam Trebellium vidit sine tabulis novis saluum esse non posse. audisse enim vos arbitror, Quirites, quod etiam videre potuistis, quorundam sponsores, & creditores L. Trebellii convenire. O fides (hinc enim puto Trebellium fuisse cognomen) quæ potest esse major fides, quam fraudare creditores? domo profugere? propter æs alienum venire ad arma? ubi plausus ille in triumpho est? ubi iudicatus? ubi ad illas delata summo studio bonorum? quis est, qui hunc non casu existimet recte fecisse? nequitia est, scelus est. Sed redeo ad amores, deliciasque nostras, L. Antonium, qui vos omnes in fidem suam recepit, negatis? nnn quisquam est vestrum, qui tribum non habeat? certe nemo. Atqui illum quinque & triginta tribus patronum adoptant. Rursus reclamatis? Adspicite à sinistra illam equestrem statuam inauratâ, in qua quid inscriptum est? QVINQUE, ET TRIGINTA TRIBVS PATRONO. Populi Rom. igitur est patronus L. Antonius? malam quidem illi pestem. Clamori enim vestro assentior, non modò hic latro, quem clientem habere nemo velit: sed quis umquam tantis opibus, tantis rebus gestis fuit, qui se populi Rom. victoris, dominique omnium gentium tutorem dicere auderet? in foro, L. Antonii statuam videmus: 4 sicut illam Q. Tremuli, qui Hermicos devicit, ante Castoris. O impudentiam incredibilem! tantumne sibi sumis, quia Mylasis mirillio Thracem jugulavit, familiarem suum? quonam modo istum ferre possemus, si in hoc foro,

spectantibus vobis, depugnasset? Sed hinc una statua, altera ab equitibus Roman. equo publico: qui item adseribunt, PATRONO. Quem umquam iste ordo patronum adoptavit? quemquam, debuit me, sed me omitto, quem censorem? quem imperatorem? agrum his divisit. O fardidos, qui acceperunt? improbum, qui dederit? Statuerunt etiam tribuni militares, qui in exercitiis Cæsaris duobus fuerunt. Quis est iste ordo? multi fuerunt multis in legionibus per tot annos, his quoque divisit Semurium. Caropus Martius restabat, nisi prius cum fratre fugisset. Sed hac agrorum assignatio paullo antè, Quirites, L. Cæsaris, clarissimi viri, & præstantissimi senatoris sententia dissoluta est. hinc enim assenti, septemvirum acta susulimus. Jacent beneficia Nuculæ: friget patronus Antonius, nam possessores animo æquiore discedent: nullam impensam fecerunt: nondum instruxerant, partim quia non confidebant, partim quia non habebant. Sed illa statua palmaris, de qua, si meliora tempora essent, non possem sine risu dicere: L. ANTONIO IANI MEDII PATRONO. Itane? Janus medius in L. Antonii clientela sit? quis umquam in illo Jano inventus est, qui L. Antonio mille nummum ferret expensum. Sed nimis multa de nugis: ad causam, bellumque redeamus: quamquam non alienum fuit personas quasdam à vobis recognosci: ut quibuscum bellum gereretur, possitis taciti cogitare. Ego autem vos hortor, Quirites, ut, etiam si melius aliud fuit, tamen legatorum reditum expectetis animo æquo, celeritas detracta de causa est: boni tamen aliquid accessit ad causam, cum enim legati renuntiarent, quod certe renuntiabant, non in vestra potestate, non in senatus esse Antonium: quis erit tam improbus civis, qui illum civem habendum putet? Nunc enim sunt pauci illi quidem, sed tamen plures, quam rep. dignum est, qui ita loquantur. Ne legatos quidem expectabimus? istam certe vocem, simulationemque clementiæ, extorquebit iis res ipsa publica. Quo etiam, ut confitear vobis, Quirites, minus hodierno die contendi, minus laboravi, ut mihi senatus assentientium ultimum decerneret, saga sumi juberet. malui viginti diebus post sententiam meam laudari ab omnibus, quam à paucis hodie vituperari. Quapropter, Quirites, expectate legatorum reditum, & paucorum dierum molestiam devorate, qui cum redierint, si pacem afferent: cupidum me, si bellum: providum iudicatore. An ego non provideam meis civibus? non dies, noctesque de vestra libertate, de reip. salute cogitem? Quid enim non debeo vobis, Quirites, quem vos à se oratis, hominibus nobilissimis, omnibus honoribus, prætulistis? an ingratus sum? quis minus? qui, partis honoribus, eosdem gessi in foro labores, quos in petendis, rudis in republica? quis exercitior, qui viginti jam annos bellum geram cum improbis civibus? Quamobrem, Quirites, consilio, quantum potero, labore plus panè, quam potero, excubabo, vigi-laboque pro vobis. etenim quis est civis, præsertim hoc gradu, quo me vos esse voluistis, tam oblitus beneficii vestri, tam immemor patriæ, tam inimicus dignitatis suæ, quem non excitet, non inflammet tantus vester iste consensus? multas, magnasque habui consul conciones, multis interfui, nullam umquam vidi tantam, quanta nunc vestra est. Unum sentitis omnes, unum studetis, M. Antonii conatum avertere à rep. futorem extinguere, opprimere audaciam, idem volunt omnes ordines: eodem incumbunt municipia, coloniz, cuncta Italia. Itaque senatus

§§ 4

1. Horam exhibere nullam in tali cive liberando sine scelere non possumus. Hæc est lectio omnium ferè missive retinendam putavi, contra Ferrarium ac Lambinum, quibus placebat, eximere, & excubare, sed sine ratione apocryphos tamen mos suggesterat, horam exhibere nullam. Monuit C. Puteanus, Petrum Delbenium passisse reponendum, miram exhibere nullam, quod & ipsi probabatur. 2. Sententiam dicere, quid negotii fuit? illud sicut dicitur, obduerit omnes libros hodie, sed non hæret in vobis, ead. aut illi. postis, ma-

navit forte à libris Fæcni aut Mærci.

3. Quam T. Plancus, adolegens nobilis: qui, etc.] Editio Lambini amplius Plancus, quam Eximius, adolegens nobilis Plancus, qui, etc. quod tamen non exstat in nostris, aut Manutiana.

4. Sicut etiam Q. Tremuli, Trebelli missive, unde fecit Tremulli Ferrarius, malui ego Tremuli, fuit enim cognomen Marciorum, de quo videndus amicus noster Stephanus Pighius libro v. Faltheram.

tum sua sponte bene firmum, *firmiorem* vestra auctoritate fecistis. Venit tempus, Quirites, serius omnino, quam dignum populo Rom. fuit: sed tamen ita maturum, ut differri jam hora non possit. fuit aliquis fatalis casus, ut ita dicam, quem tulimus, quoquo modo ferendus fuit. nunc, si quis erit, erit voluntarius. populum Rom. servire fas

non est: quem dii immortales omnibus gentibus imperare voluerunt. res in extremum est adducta discrimen: de libertate decernitur. aut vincatis oportet, Quirites, quod profecto & pietate vestra, & tanta concordia consequemini, aut quidvis potius, quam serviat. ALIÆ nationes servitute pati possunt, i populi Romani est propria libertas.

1. Populi Romani est propria libertas. Pal. sec. P. R. rei est propria libertas.

M. TULLII CICERONIS

IN

M. ANTONIVM AD QVIRITES,
PHILIPPICA SEPTIMA.

ORATIO QVADRAGESIMA NONA.

SYNOPSIS.

¶ Bellum omnino necessarium esse adversus Antonium.

PARVIS de rebus, sed fortasse necessariis consulimur; P. C. De Appia via, & de Moneta, consul: de Lupercis tribunus pleb. refert: quarum rerum etiam facilis explicatio videtur, tamen animus aberat à sententia, suspensus curis majoribus. Adducta est enim, P. C. res in maximum periculum, & extremum panē discrimen. Non sine causa legatorum istam missionem semper timui, nunquam probavi: quorum reditus quid sit allaturus, ignoro: *expectatio* quidem quantum afferat languoris animis, quis non videt? non enim se tenent ii, qui senatum dolent ad auctoritatis pristinae spem reviviscere, conjunctū huic ordini populum Rom. conspirantem Italiani, paratos exercitus, expeditos duces, jam nunc fingunt responsa Antonii, eademque defendunt, alii, postulare ipsū, ut omnes exercitus dimittantur. Scilicet legatos ad eum misimus, non ut pareret, & dicto audiens esset huic ordini, sed ut conditiones ferret: leges imponeret, referare nos exteris gentibus Italiani juberet: se praesertim incolumi, à quo majus periculum, quam ab ullis nationibus extimescendum est, alii, remittere eum nobis Galliam citeriorem: illam ultimam postulare. Praeterea: ex qua non legiones solum, sed etiam nationes ad urbem conetur adducere: alii, nihil eum jam nisi modesti postulare. Macedoniam suam vocat omnino: quoniam C. frater est inde revocatus. Sed quæ provincia est, ex qua illa fax excitare non possit *incendium*? Itaque iidem, quasi providi cives, & senatores diligentes, bellicum me cecinisse dicunt. Suscipiunt partis patrocinium, qui sic disputant: irritari Antonium non oportuit: nequam est homo, ille, atque confidens: multi, praeterea, improbi (quos quidem à se primum numerare possunt, qui haec loquuntur) eos cavendos esse denuntiant. Utum igitur in nefariis civibus ulciscendis, cum possit, an pertimescendis, diligentior cautio est? Atque haec illi loquuntur, qui quondam propter levi-

tatem populares appellabantur. ex quo intelligi potest, animo illos abhorruisse semper ab optimo civitatis statu, non voluntate fuisse populares. qui enim convenit, ut, qui in rebus improbis populares fuerint, iidem in re una maxime populari, quod eadem salutaris populo Rom. sit, improbos se, quam populares esse malint? me quidem semper (ut fecit) adversarum multitudinis temeritati, hæc fecit præclarissima causa popularem. Et quidem dicuntur, vel potius iidem ipsi se dicunt consulareis: quo nomine dignus est nemo, nisi qui tanti honoris nomen potest sustinere. Faveas tu hosti? litteras tibi ille mittat de sua spe rerum secundarum: eas tu laxus proferas? recites? describendas etiam des improbis civibus eorum augeas animos? bonorum spem, virtutemque debilitas? & re consularem, aut senatorem, aut denique civem putes? Accipiet in optimam partem C. Pansa, fortissimus consul, atque optimus, etenim dicam animo amicissimo: hunc ipsum, mihi hominem familiarissimum, nisi talis consul esset, ut omnes vigilias, curas, & cogitationes in resp. salute configeret, consulem non putarem, quamquam nos ab ineunte illius ætate: usus, consuetudo, studiorum etiam honestissimorum societas, similitudoque devinxit: ejusdemque cura incredibilis in asperrimis belli civilis periculis perspecta, docuit non modo salutis, sed etiam dignitatis meae fuisse favorem: tamen eundem, ut dixi, nisi talis consul esset, negare esse consulem audeam: idem non modo consulem esse dico, sed etiam memoria mea præstantissimum, atque optimum consulem, non quia non pari virtute, & voluntate alii fuerint: sed tantam *causam* non habuerunt, in qua & virtutem, & voluntatem suam declararent. Hujus magnitudini animi, gravitati, sapientiae, tempestas est oblata formidolosissimi temporis. Tum autem illustratur consulatus, cum gubernat temp. si non optabili, at necessario tempore magis autem necessarium, P. C. nullum tempus umquam fuit, itaque ego ille, qui semper pacis auctor fui, cuique *pax*, praesertim

¶ *P. R. ista fuerunt in scriptis.* Lambinus reviviscere: non video quare. certe sic nulli nisi nostris, sic nulla editio.

¶ *Cogitationes in resp. salute configeret.* Ita Pall. & vetustius codd. Lambinus de Manutius desegret. Galicimus annoravit, forte conficeret.

¶ *Devinxit, ejusdemque cura incredibilis.* &c.] Securus sum fidem Lambini, qui ita legi in Vaticano exemplari proditum ait à Mureto, nostri enim adherent vulgato; conjunctio: ejusdemque curam incredibilis; &c. perspicit non modo salutis &c. mea: tametsi &c.